

**ORTAOKUL (5-6-7-8) TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI
DİNLEME/İZLEME KAZANIMLARI (2006-2015-2019) VE METİN -
STRATEJİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

**Secondary School (5-6-7-8) Turkish Language Curriculum Listening /
Watching Outcomes and Examining the Relationship between Text and
Strategy**

Ferhat KILIÇ

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
hulfer.12@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0771-6127>

Metin ERKAL

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi
merkal@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-7107-5558>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 7/2 Ekim/October 2021 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	08.02.2021
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	21.07.2021
Sayfa- <i>Pages</i> : 1-25	https://doi.org/10.31463/aicusbed.876747

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

**ORTAOKUL (5-6-7-8) TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI
DİNLEME/İZLEME KAZANIMLARI (2006-2015-2019) VE METİN -
STRATEJİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**
**Secondary School (5-6-7-8) Turkish Language Curriculum Listening /
Watching Outcomes and Examining the Relationship between Text and
Strategy**

*Ferhat KILIÇ
Metin ERKAL*

Öz

Eğitim programları, ülkelerin eğitim politikalarına bağlı olarak şekillenen ve yetiştirilecek nesiller, uygulanacak yöntem teknikler için çerçeve niteliği taşıyan kaynaklar olup öğretim süreçlerinde uygulayıcı konumunda olan bireylere yol gösterici bir niteliğe sahiptir. Türkçe dersi öğretim programları da temelinde ana dil eğitimi bulunan ve bireylerin öz yaşam becerilerini oluşturan temel beceriler dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazmanın özümsemesi; günlük hayatta ve eğitim ortamlarında işlevsel olarak kullanılmasını içerir. Ana dili eğitiminde dil becerileri çok önemli bir yer tutarken dinleme/izleme becerisinin amaca uygun kazanılması da diğer dil becerilerine temel teşkil etmesi bakımından önem taşır. Çalışmamızın amacı yenilenen Türkçe dersi öğretim programlarındaki dinleme/izleme kazanımlarını ve bu kazanımlar gerçekleştirilirken sahada uygulanan dinleme stratejilerini incelemek ve karşılaştırmaktır. Çalışmada doküman analizi tekniği kullanılmış, veri toplama aracı olarak 2006, 2015, 2019 yılları Türkçe Dersi Öğretim Programları ile ortaokul Türkçe ders kitaplarından yararlanılmıştır. Sonuçlara bakıldığında dinleme/izleme kazanımlarının sadeleştirildiği, uygulanmasının da daha işlevsel bir niteliğe ulaştığı gözlenmiştir. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile yapılandırmacı yaklaşımın benimsendiği, beceri temelli süreçlerin öne çıktığı ve dinleme stratejilerinin ayrıntılı açıklandığı görülür. Sonraki programlar hem biraz daha sadeleştirilmiş hem de stratejilerin sadece adı geçmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Programı, Türkçe Dersi, Dinleme Becerisi, Dinleme Stratejileri.

Abstract

Education programs are resources shaped related to countries' education policies and they are framework resources for generations to be raised and methods and techniques to be applied; they have a guiding quality for individuals who are in the position of practitioners in their teaching processes. Turkish language lesson curricula are fundamentally based on mother tongue education and they include the assimilation of listening / observing, speaking, reading, writing which are the four

basic skills that constitute the basic life skills of individuals and the language's functional use in daily life and educational settings. While language skills have a very important role in mother tongue education, the acquisition of listening / observing skills in accordance with the purpose is also important in terms of being the basis for other language skills. The aim of this study is to examine and compare the listening / observing gains in the renewed Turkish lesson curricula and the listening strategies applied in the field while achieving these gains. The document analysis technique is used in the study, and as a data collection tool, Turkish Lesson Curricula of 2006, 2015, 2019 and secondary school Turkish textbooks are used. Considering the results, it is seen that the listening / observing gains were simplified and their implementation reached a more functional quality. With the 2006 Turkish Language Curriculum, it is seen that a constructivist approach was adopted, skill-based processes stood out and listening strategies were explained in detail. Subsequent programs were both simplified a little more and the strategies were only mentioned.

Key Words: Curriculum, Turkish Lesson, Listening Skill, Listening Strategies.

Giriş

Dil, insanlığın tarih sahnesinde rol almasıyla birlikte sosyal hayatın kurallarını şekillendiren, yaşadığı toplumun kültürünü oluşturan ve nesiller boyu aktarılmasını sağlayan bir yapı olarak var olmuştur. Dilin tarihsel süreç içerisinde yapılan tanımlarına bakıldığında insanı diğer canlılardan ayıran, insanın doğaya uyumunu sağlayan bir araç olduğu görüşü öne çıkar.

Bir toplumun kültürünü, değer yargılarını oluşturması ve bunları aktarması, sosyal hayatta iletişimin amaca uygun olarak gerçekleştirilmesi ile duygu, düşüncelerin paylaşılması ve millî bir kimlik üzerine bu kavramların inşa edilmesi dil birliği ile mümkündür. Ana dili eğitimi de toplumu oluşturan bireylerin ortak bir noktada, aynı bakış açılarıyla buluşmasını sağlar ki toplumsal değerlerin, kültürün korunması ve nesiller süren aktarımı buna bağlıdır.

“Dil öğretiminin temel hedefi, öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümleri kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir” (MEB, 2006: 2). 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile dil öğretiminin hedefi böyle açıklanmışken ana dili eğitiminde dil becerilerinin önemi vurgulanmakta ve bu çerçevede öğretim programlarına bağlı hazırlanan kazanım ve etkinlikler yoluyla dil becerilerini kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Dilin bireyin düşünce dünyasına yaptığı katkıdan hareketle düşüncüyü geliştirdiğini, birey düşünüp sorgulamaya başlayınca da dilinin geliştiğini söylemek mümkündür. Dil ile düşünce arasında güçlü bir ilişki olduğundan hareketle düşünme becerilerine daha çok önem verilmeli, bu konuda farkındalık oluşturulmalı ve ona göre hareket edilmelidir (Aldıç, 2016: 3).

Ülkemizde ana dili eğitimi, dile ait yetkinlikler, dil becerileri Türk eğitim sisteminin de yürütücüsü olan öğretim programları aracılığıyla

uygulanmakta ve eğitim ortamında öğretim programlarının yol göstericiliğinde faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Derslerin içerikleri, derse ait yöntem teknikler, konu sınırlaması, amaç ve kazanımlar, hedefler vb. etmenler öğretim programları ile belli bir plan dâhilinde yürütülmektedir.

Çağımızın değişen ve dönüşen ihtiyaçlarına cevap verecek, kişiyi ve toplumu amaçlanan hedeflere ulaştıracak ve güncel gelişmeleri yakalayacak tüm çalışmalar resmî bir plan, program yoluyla desteklenir ki burada karşımıza öğretim programları çıkmaktadır.

Öğretim programları, eğitsel çalışmaların içeriği ve sınırları hakkında bir çerçeve oluşturan ve çeşitli boyutlara sahip kaynaklardır (Kalaycı ve Yıldırım, 2020: 240). Ülkelerin eğitim sistemi kapsamında bir derse ait içerikler öğretim programları ile düzenlenir. Öğretim programları bir dersin içeriğinin, bu içeriğin hangi yöntem tekniklerle ve ne amaçlarla işleneceğinin ifade edildiği ve bütünüyle öğretim faaliyetlerine bir rehber görevi gören sistemlerdir (Ayrancı ve Mutlu, 2017: 120).

Eğitim politikaları ve eğitim yaklaşımları temel alınarak oluşturulan öğretim programları, programı uygulayacaklar için süreci açıklayan ve ders içerikleri, amaç ve kazanımları ile ilgili yol gösteren metinlerdir (Bıçak ve Alver, 2018: 1481). Dolayısıyla öğretim programları eğitim öğretimin tüm paydaşlarına yol göstermekle kalmayıp ders araç gereçlerinin hazırlanmasında da rehber kabul edilen kaynaklardır.

Türkçe dersi öğretim programlarında “dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma” şeklinde dil becerileri ifade edilirken bu becerilere yönelik oluşturulan kazanımlar ve kazanımlar çerçevesinde yapılan etkinlikler sayesinde kalıcı bir şekilde beceri edindirme amaçlanmıştır (Deniz, Tarakçı ve Karagöl, 2019: 20).

Ulusların çağdaş uygarlık seviyesini yakalamaları için öğretim programları çağın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalıdır. Dolayısıyla ders konuları, kazanımlar, öğretme araç gereçleri, ölçme değerlendirme süreci de yenilik ve değişikliklerden nasibini almalıdır.

Öğrencilerin dil becerilerini edinmelerinde ve amaca uygun kullanmalarında öğretim programlarının rolü yadsınamaz. Öğretim programlarına bağlı olarak hazırlanan ders programları da bu konuda önemli bir yer tutmaktadır (İşeri ve Baştuğ, 2016: 19). Ana dilin işlevsel bir biçimde kullanılmasıyla edinilen dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma dil becerileri nitelikli eğitim öğretim faaliyetleriyle ilerleme gösterir, bu dil becerilerinin pekiştirilip geliştirilmesi bireyin gelişimini de doğrudan etkiler (Şakiroğlu ve Kılıç, 2019: 44).

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerden, programda yer alan kazanımlar ve etkinlikler aracılığıyla “dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma” yeteneklerini ilerletmeleri, dilin olanak ve gücünün ayırında olarak dilimizi doğru, maksadına uygun ve aktif bir biçimde kullanmaları beklenmektedir. Bu sayede bireyler, dilini severek ve dile yönelik farkındalık

kazanarak öğrenme aşamalarında aktif rol alacak, daha üretken olup kendisini günlük yaşama ve yarınlara adapte edecek yeteneği kazanacaktır.

Türkçe dersi, salt bilgiden ziyade ifade ve beceriye dayanan ve dinleme, okuma, konuşma, yazma temelleri üzerine kurulan bir derstir. Dolayısıyla son yıllarda ülkemizde ana dili eğitimi/öğretimiyle ilgili yapılan yenilik ve değişiklikler de gösteriyor ki dört temel beceri alanının her biri kendi içinde ve yine birbirlerine bağlı olarak göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir.

Dinleme Eğitimi

Temel dil becerilerinden biri olan dinleme becerisi; konuşma, okuma ve yazma becerilerinden daha önce kullanılması ve diğerlerine zemin oluşturması bakımından çok önemlidir. Sağlıklı bir iletişimin ortaya çıkması için ilk ve temel koşul, sağlıklı bir dinlemenin gerçekleşebilmesidir.

Dinleme, bireyin çevresini anlamlandırma ve dış uyarıcıları zihinsel bir çabayla anlayıp özümseme gayretidir. Dinleme, alan tarandığında farklı tanımlarla ifade edilmiştir. TDK, dinlemeyi “işitmek için kulak vermek; birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak” (2010: 671) şeklinde tanımlar. “İletişim ağına eklenme ya da katılma biçimi” (Gündüz ve Şimşek, 2014: 22), “Seslerin duyu organları yoluyla alınması, algılanması ve anlaşılması süreci” (Yazar ve Yazar, 2018: 82), “Konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği” (Demirel, 2004: 33), “İşitilenlerden bir anlam yaratma, anlaşılana gerektiğinde kullanılmak üzere saklama” (Sever, 2003), “Sözlü iletişim sürecinde etkili anlama ve cevap verme yeteneği” (Johnson, 1951: 58), “Konuşulan kelimelere dikkat etmek, seslerin yanı sıra onları anlamak” (Hampleman, 1958: 49), “İşitmeden farklı, belli bir amaç uğruna gerçekleştirilen ve duyulanları anlamak için dikkatin ön planda olduğu bir anlama etkinliği” (Kemiksiz, 2015: 16) şeklinde dinlemeyle ilgili tanımlar yapılmıştır. Tanımlardan yola çıkarak dinlemenin, dışsal uyarıcıları belli bir amaç ve plan dâhilinde algılama ve zihinsel yerleştirme süreci olduğu söylenebilir.

Günlük hayatta, ana dil eğitiminde ve diğer akademik süreçlerde en çok kullanılan, öğrenmenin ilk ve en önemli adımı dinlemedir. Türkçe öğretimi ve dile ait becerilerin edinilmesinde dinlemenin etkililiği, amaca uygunluğu, içerik ile uyumu, amaç ve hedefler gibi hususlar önem taşır.

Dinleme, ana dil eğitiminin dört alanından bir başka deyişle dört temel dil becerisinden biridir. Çocukluktan hatta anne karnında itibaren başladığı için dil öğretiminde uygulanan ilk yöntem olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çocukların ortalama bir yaş civarında başlayan taklit yoluyla ana dili öğrenme alıştırmalarına temel oluşturur (Gündüz ve Şimşek, 2014: 82).

Dinleme meydana gelişi, gösterimi ve etkileri bakımından birden fazla boyutu olan bir sistematik beceridir. Dolayısıyla, dinleme sürecinin etkisini veya başarısını etkileyen birden çok etken de vardır (Maden, 2013: 51). Dinleme eğitiminde dinleme/izleme metinleri işlenmeden önce ortaya bir

amaç konulması, amaç ve hedeflerin öğrencilere bildirilmesi, ders işleme sürecinin sıradanlıktan kurtarılması, metnin dili gibi etkenler dinleme/izleme becerisini olumlu etkiler. Süreç içerisinde dinleyen veya izleyenlerin sürekli not tutma çabaları veya bireysel yönelimleri, eksiklikleri sebebiyle sürece adapte olamamaları ise dinleme/izleme sürecini olumsuz etkiler (Epçayan, 2013:343).

Dinleme/izleme etkinliklerin bir amaç çerçevesinde yapılması, öncesinde bir plan hazırlanması, hedefe yönelik etkinlikler seçilmesi ve uygun yöntem tekniklerle sürecin yürütülmesi, ölçme-değerlendirme boyutunun önceden amaç/kazanımlara uygun bir şekilde yapılandırılması gibi çalışmalar dinleme/izleme becerisinin yerleşmesine, hedef kazanımlara ulaşılmasına önemli katkılar sunmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı 2006, 2015 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme/izleme beceri alanına ait kazanımları ve yapılan güncelleme çalışmalarını ve ortaokul (5-6-7-8) Türkçe dersi için programda önerilen dinleme yöntem tekniklerini karşılaştırmalı bir şekilde incelemektir.

“Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Öğretim programları bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır” (MEB, 2019: 3). İfadesinde görüldüğü gibi 2017 yılında yayınlanan, 2018 yılında bazı değişikliklerle güncellenen ve 2019’da son hâlini alan Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) yenilenen öğretim programlarının yenileme, güncelleme çalışmalarına vurgu yaparak başlamıştır.

Değişen ve dönüşen dünya koşullarında teknolojinin günlük hayatın her alanına etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Sosyal yaşam becerilerimiz ve doğal olarak temel dil becerileri de bu değişimlerden, yeniliklerden etkilenmektedir. Dil becerilerinin ilki ve temeli olması nedeniyle dinleme/izleme beceri alanında yaşanan gelişmeleri, yenilikleri incelemek ve yapılan güncel çalışmaların eğitim öğretim ortamlarındaki etkisini görmek, değişen bireysel rollere uyum sağlayıcı çalışmaları takip etmek araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmada 2006, 2015 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları incelenmiştir.
- Araştırmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda isimleri zikredilen dinleme/ izleme stratejileri (katılımlı, katılımsız, grup halinde, not alarak, empati kurarak, seçici, yaratıcı, eleştirel) konu edilmiştir.
- Kazanımlar ve yöntem teknikler incelenirken aşağıdaki ders kitapları kullanılmıştır:

- Türkçe-5 Ders Kitabı (Anıttepe Yayıncılık)
- Türkçe-6 Ders Kitabı (Ekoyay Yayıncılık)
- Türkçe-7 Ders Kitabı (Özgün Yayıncılık)
- Türkçe-8 Ders Kitabı (MEB)
- Öğretim programlarında sadece dinleme/izleme kazanımları, ders kitaplarında sadece dinleme/izleme metinleri incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmada 2006, 2015 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları farklı özellikleri ele alınıp olabildiğince bir bütün olarak ve detaylı bir biçimde inceleme konusu edildiğinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016: 23). Nitel araştırma örneği olan çalışmamızda doküman analizi tekniği kullanılarak öğretim programları çeşitli açılardan incelenmiş, karşılaştırılmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri aşağıda yazılan kaynaklardan doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir.

- 2006 - İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı
- 2015 - Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı
- 2019 - Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul-Ortaokul 1-8. Sınıflar)

Ayrıca Talim Terbiye Kurulu kararıyla 5. 6. 7. ve 8. sınıflar için kabul edilen ortaokul ve imam hatip ortaokulları Türkçe dersi kitapları da incelenerek gerekli veriler elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri analiz edilirken betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verileri karşılaştırılan ölçütlere göre özetlemek ve sonuca ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 224). 2006, 2015 ve 2019 öğretim programları dinleme/izleme kazanımları karşılaştırmalı olarak incelenmiş, dinleme/izleme yöntem tekniklerinin (stratejilerinin) programlar içerisindeki yeri, Türkçe dersindeki kullanımları analiz edilmiştir.

Bulgular

Öğretim programları, müfredatta yer verilen bir derse ait konu ve kazanımları ülkenin eğitim felsefesi ve benimsenen hedefler göz önüne alınarak düzenleyen kaynaklardır. Hazırlanan programlar, alandaki uygulayıcıların öğretim sürecinde takip edeceği aşamaları göstermesi nedeniyle önemlidir.

Ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarının 1924, 1929, 1931–1932, 1938, 1949, 1962 yıllarında yayınlandığı, 1981’de hazırlanan programın ise 1-8. sınıflar olarak hem ilkokul hem ortaokulu kapsayan bir program biçiminde yapılandırıldığı görülür (Bıçak ve Alver, 2018: 2482).

2000’li yıllara kadar geleneksel bir anlayışla hazırlanan Türkçe dersi öğretim programlarında davranışçı yaklaşımın etkileri hüküm sürerken 2005

yılı sonrası yapılandırmacı yaklaşım benimsenerek program geliştirme çalışmaları yapılmıştır. 2005 yılı itibariyle Türkçe dersi öğretim programlarında “yapılandırıcı yaklaşım merkeze alınarak çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme, beyin temelli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlılık, sarmal ve tematik yaklaşım, beceri yaklaşımı” vb. farklı yöntem ve modeller benimsenmiştir (Gün, 2012: 1963).

Tablo 1. Türkçe dersi öğretim programlarında yer alan beceri alanları

2006 TDÖP Beceri Alanları	2015 TDÖP Beceri Alanları	2019 TDÖP Beceri Alanları
<ul style="list-style-type: none">• Dinleme/İzleme• Okuma• Konuşma• Yazma• Dil Bilgisi	<ul style="list-style-type: none">• Sözlü İletişim• Okuma• Yazma	<ul style="list-style-type: none">• Dinleme/İzleme• Okuma• Konuşma• Yazma

Öğretim programları, bir dersin içeriğini, hedefler/amaçlar çerçevesinde düzenleyen metinler olması bakımından bilimsel, teknolojik gelişmeler ışığında sürekli yenilenmesi ve güncellenmesi, çağın gerektirdiği tüm donanımları kullanması gereken bir yapıdır. Türkçe dersi öğretim programlarında Türkçe dersinin özel amaçları dile getirilirken yenilik/değişiklikler göze çarpmaktadır:

- 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı “Dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan...”
- 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı “...basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan...”
- 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı “...öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları...”

Görüldüğü gibi öğretim programları çağın gerektirdiği bilgi, beceri, donanımlara ulaşılmasında; ana dille ilgili gerekli yetkinliklerin edinilmesinde ve iletişim kurup duygu, düşüncelerin aktarılmasında/paylaşılmasında sürekli güncellenerek daha işlevsel kılınmış ve kullanıma sunulmuştur.

Hazırlanıp uygulamaya konulan son programlarda kazanımların gruplandırılmasında farklı yaklaşımların benimsendiği göze çarpar. Dil becerileri ve buna dayalı olan yeterlilik alanları 2006 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı ile amaç ve kazanım şeklinde, 2015 programı ile kazanım ve alt kazanım, 2019 programıyla ise kazanım şeklinde verilmiştir. Ancak bu

farklılığın sadece anlamlandırmada olduğu, amaç ve hedeflerin aynı kaldığı da görülmüştür (Topuzkanamış, 2018: 256).

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ortaokulu ayrı bir seviye olarak ele alıp “6-8. Sınıflar” düzeyinde uygulanmıştır. 2015 senesinde ve sonrasında 2017 senesinde hazırlanıp 2019 senesinde güncellenen Türkçe dersi öğretim programları ise hem ilkokul hem ortaokul seviyelerini kapsayacak “1-8. Sınıflar” şeklinde düzenlenip hazırlanmıştır.

Dünyadaki teknolojik, toplumsal gelişmeler ülkemizdeki eğitime bakış açısını da etkileyince 2006 yılında öğretim programlarında köklü bir değişiklik yapılarak yapılandırmacı yaklaşımla, öğrenciyi temele alan bir eğitim anlayışı oluşturulmuş ve yenilikçi bir program hazırlanmıştır. 2015 ve 2018 yıllarında ders öğretim programları tekrar gözden geçirilerek sadeleştirilmiş, etkinlik ve kazanımların daha işlevsel bir hâle getirilmesi amaçlanmıştır. Talim Terbiye Kurulunun 19.01.2018 tarih ve 44 sayılı kararıyla kabul edilen “Türkçe Dersi Öğretim Programı” 06.05.2019 tarih ve 9 sayılı kararla 2019-2020 eğitim- öğretim sezonu itibariyle kullanılmak üzere güncellenmiş ve yenilenerek yürürlüğe girmiştir.

1. 2006 TDÖP ve Dinleme/İzleme Kazanımları

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile eğitimde program boyutundan başlamak üzere önemli değişiklik kararları alınmış, program ihtiyaçlar ve yenilikler doğrultusunda yeniden ele alınmıştır. 2006’da hazırlanan program, önceki programlardan farklı bir yaklaşımla birey ve bereci temelli oluşturulmuş ve sonrasında hazırlanan programların zeminini hazırlamıştır. 2006 yılında yayımlanan ortaokul 6-8. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı etkinlik temelli bir programdır. Programda öğrenme alanları “ Dinleme/İzleme, Okuma, Konuşma, Yazma ve Dil Bilgisi” olmak üzere beşe ayrılmıştır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programında dinleme/izleme öğrenme alanıyla ilgili beş amaç başlığı belirlenmiş ve 42 kazanıma yer verilmiştir. Söz konusu amaçlar ve kazanım sayıları şöyledir:

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama (4 kazanım)
2. Dinlenen/izlenen anlama ve çözümlenme (25 kazanım)
3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme (3 kazanım)
4. Söz varlığını zenginleştirme (6 kazanım)
5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma (4 kazanım)

Tablo 2. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme/izleme kazanımları

<p>1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama</p> <ol style="list-style-type: none">1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.
<p>2. Dinlenen/izlenenin anlama ve çözümleme</p> <ol style="list-style-type: none">1. Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.7. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.8. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.10. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.11. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.12. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.13. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.14. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.16. Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.17. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.18. Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.19. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.20. Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.21. Görsel/ışitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.24. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.25. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.
<p>3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme</p> <ol style="list-style-type: none">1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.
<p>4. Söz varlığını zenginleştirme</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.6. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.
<p>5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma</p> <ol style="list-style-type: none">1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.

Programda dinleme/izleme beceri alanı; bireylerin seviyelerine uygun kazanımlar ve kazanımlara işlevsellik katacak etkinlikler sayesinde dinleme, izleme yeteneğini kazandıracak şekilde hazırlanmıştır. Programın bu bölümü “dinleme/izleme kurallarını uygulama, anlama ve çözümlenme, değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” amaçlarından oluşmaktadır (MEB, 2006: 5).

Dinleme/izleme beceri alanıyla ilgili en dikkat çekici yeniliklerden biri ders kitabına seçilecek metinlerle ilgili yapılmıştır. “Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilir. Dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır” (MEB, 2006: 60). Dolayısıyla her tema bünyesinde bir dinleme/izleme parçası bulundurulması zorunluluğu getirilmiştir (Kemiksiz, 2015: 18).

2. 2015 TDÖP ve Dinleme/İzleme Kazanımları

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı öğrenme alanları “Sözlü İletişim, Okuma, Yazma” olmak üzere üçe ayrılmıştır. 2015’te hazırlanan öğretim programının sade, daha anlaşılır bir biçimde hazırlandığı görülür. Dinleme/izleme kazanımları, konuşma beceri alanına ait kazanımlarla birlikte “Sözlü İletişim” öğrenme alanı içerisinde verilmiş ve her sınıf düzeyinde 6-8 kazanıma yer verilerek önceki programa göre oldukça sadeleştirilmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle tüm öğretim süreçleri bireyin aktif olduğu, kendi öğrenme sürecini kendisinin yönettiği, öğretmenin bilgi aktaran olmaktan ziyade öğrencilerin bilgi/becerilere ulaşmasında yol gösterici olduğu bir şekilde tasarlanmış ve uygulanmaya başlamıştır.

“2015 yılında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlar açısından değerlendirildiğinde 2006 programına göre kazanım sayıları epeyce azaltılmıştır. Bazı kazanımların azalması öğrenme alanlarının üç ana başlık altında birleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak genel itibariyle 2015 programı, 2006 programının karmaşıklığından kurtarılarak daha net ve anlaşılması kolay bir sistemle hazırlanmıştır” (Bayburtlu, 2015: 157). Dolayısıyla 2015 programının döneminin ihtiyaçlarına cevap verdiği, programın basit ve dilinin açık olduğu, fazlaca kazanım ve bilgi ezberleme yerine süreç ve yetenek odaklı hazırlandığı dikkat çeker.

Tablo 3. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme/izleme kazanımları

<p><u>T.5.1. SÖZLÜ İLETİŞİM (5. Sınıf)</u></p> <p>T5.1.5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki ana fikri/ana duyguyu belirler.</p> <p>T5.1.6. Dinlediklerini/izlediklerini ön bilgileriyle karşılaştırır.</p> <p>T5.1.7. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili çıkarımlar yapar.</p> <p>T5.1.8. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.</p> <p>T5.1.9. Dinledikleri/izledikleriyle ilgili görüşlerini mantıksal sıra içerisinde açıklar.</p> <p>T5.1.10. Dinlediklerinde gerçek ve kurgu olanı ayırt eder.</p> <p>T5.1.11. Farklı türdeki metinleri dramatize eder.</p> <p>T5.1.12. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.</p>
<p><u>T.6.1. SÖZLÜ İLETİŞİM (6. Sınıf)</u></p> <p>T6.1.6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki ana fikri ve ana fikri destekleyen düşünceleri belirler.</p> <p>T6.1.7. Konuşmacının tezlerinden ve görüşlerinden hangilerinin gerekçeler ve kanıtlarla desteklendiğini, hangilerinin desteklenmediğini ayırt eder.</p> <p>T6.1.8. Dinledikleri/izledikleriyle ilgili çıkarımlar yapar.</p> <p>T6.1.9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki bilgi ve düşüncelerin tutarlılığını sorgular.</p> <p>T6.1.10. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini mantıksal sıra içerisinde açıklar.</p> <p>T6.1.11. Dinlediklerinde gerçek ve kurgu olanı ayırt eder.</p> <p>T6.1.12. Farklı türdeki metinleri dramatize eder.</p> <p>T6.1.13. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.</p>
<p><u>T.7.1. SÖZLÜ İLETİŞİM (7. Sınıf)</u></p> <p>T7.1.6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki ana fikri ve ana fikri destekleyen düşünceleri belirler.</p> <p>T7.1.7. Konuşmacının tezlerinden ve görüşlerinden hangilerinin gerekçeler ve kanıtlarla desteklendiğini, hangilerinin desteklenmediğini ayırt eder.</p> <p>T7.1.8. Dinledikleri/izledikleriyle ilgili çıkarımlar yapar.</p> <p>T7.1.9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki bilgi ve düşüncelerin tutarlılığını sorgular.</p> <p>T7.1.10. Dinlediği konuşmada öne sürülen düşüncelerin gerekçelerini ve kanıtlarını belirler.</p> <p>T7.1.11. Farklı türdeki metinleri dramatize eder.</p> <p>T7.1.12. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.</p>

T.8.1. SÖZLÜ İLETİŞİM (8. Sınıf)

T8.1.6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki ana fikri ve ana fikri destekleyen düşünceleri belirler.

T8.1.7. Konuşmacının tezlerinden ve görüşlerinden hangilerinin gerekçeler ve kanıtlarla desteklendiğini, hangilerinin desteklenmediğini ayırt eder.

T8.1.8. Dinlediği konuşmada öne sürülen düşüncelerin gerekçelerini ve kanıtlarını belirler, sorgular ve değerlendirir.

T8.1.9. Dinlediği/izlediği bir metnin, medya içeriğinin veya sözel sunumun örtülü anlamını belirler.

T8.1.10. Farklı türdeki metinleri dramatize eder.

T8.1.11. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

3. 2019 TDÖP ve Dinleme/İzleme Kazanımları

2006 öğretim programı, eğitim-öğretim faaliyetlerine bakışı açısından değerlendirildiğinde yapılandırmacı yaklaşım benimsenerek oluşturulmuş, güncel ve yenilikçi bir anlayışla kullanıma sunulmuştur. 2015 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2006 programının çok fazla olan kazanım sayısı ve ayrıntıya boğulmuş içeriğinin aksine kazanım miktarında azalmaya gitmiş, öğrencinin süreç içerisinde aktifliğini merkeze alan yaklaşımla hazırlanmıştır. 2017 ve devamında 2019 öğretim programlarında ise eksiklikler saptanarak program güncellenmiş, kazanım sayısı artırılarak işlevsel hale getirilmiştir.

Türkçe dersi kazanım cümleleri oluşturulan bir kod sistemiyle gösterilmiştir. “T.8.1.5” olarak gösterilen kazanımda “T” Türkçe dersini, “8” sınıf seviyesini, “1” dil becerisi alanı olarak dinleme/izlemeyi, “5” ise söz konusu kazanımın programdaki numarasını göstermektedir. Bazı kazanım kodları tüm sınıflar için aynı sırada verilmişken bazı kazanımlar ise sınıflara göre değişkenlik gösterir. “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı tüm sınıf düzeylerinde “8” sıra koduyla gösterilmişken “Dinleme stratejilerini uygular.” kazanımı 5. ve 6. sınıflarda “12”, 7. sınıflarda “13”, 8. sınıflarda ise “14” kazanım numarasıyla gösterilmiştir (Deniz, Tarakçı, Karagöl, 2019: 21).

Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) incelendiğinde programda dinleme/izleme alanına ait toplam 15 kazanıma yer verildiği görülür. 8. sınıf dinleme/izleme kazanımları sıralamasının temel alınarak oluşturulduğu aşağıdaki tabloya (tablo-4) bakılacak olursa 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14 ve 15 numaralı dinleme/izleme beceri alanına ait kazanım kodları/kazanım numarası sınıf seviyelerine göre farklılık gösterir. Ancak 1, 2, 7, 8 numaralı kazanımlar tüm sınıf seviyelerinde aynı kazanım numarası ile yer almıştır.

- 5. ve 6. sınıf düzeylerinde 12, 7. ve 8. sınıf düzeylerinde 14 kazanım yer almıştır.
- 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 14 ve 15 sıralı kazanımlar her sınıf düzeyinde bulunmaktadır.

- 9, 10, 12 ve 13 sıralı kazanımların her sınıf düzeyinde yer almadığı görülmektedir.
- “Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.” kazanımı sadece 8. sınıflarda vardır.

Tablo 4. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme/izleme kazanımları

<u>Dinleme/İzleme Kazanımları</u>	<u>5. Sınıf</u>	<u>6. Sınıf</u>	<u>7. Sınıf</u>	<u>8. Sınıf</u>
1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	T.5.1.1	T.6.1.1	T.7.1.1	T.8.1.1
2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	T.5.1.2	T.6.1.2	T.7.1.2	T.8.1.2
3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	T.5.1.5	T.6.1.3	T.7.1.3	T.8.1.3
4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	T.5.1.6	T.6.1.4	T.7.1.4	T.8.1.4
5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu tespit eder.	T.5.1.3	T.6.1.5	T.7.1.5	T.8.1.5
6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	T.5.1.4	T.6.1.6	T.7.1.6	T.8.1.6
7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	T.5.1.7	T.6.1.7	T.7.1.7	T.8.1.7
8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	T.5.1.8	T.6.1.8	T.7.1.8	T.8.1.8
9. Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.	-	-	T.7.1.10	T.8.1.9.
10. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	T.5.1.10	T.6.1.10	T.7.1.12	-
11. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	T.5.1.11	T.6.1.11	T.7.1.11	T.8.1.10
12. Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.	-	-	-	T.8.1.11
13. Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşüncüyü geliştirme yollarını tespit eder.	-	-	T.7.1.9.	T.8.1.12
14. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	T.5.1.9.	T.6.1.9.	T.7.1.14	T.8.1.13
15. Dinleme stratejilerini uygular.	T.5.1.12	T.6.1.12	T.7.1.13	T.8.1.14

4. Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) Dinleme/İzleme Stratejileri (Yöntem ve Teknikleri)

Türkçe dersi dinleme/izleme kazanımlarının gerçekleştirilmesine yönelik 2006, 2015 ve 2019 öğretim programlarında bazı dinleme/izleme stratejilerinden bahsedilirken “Grup halinde dinleme” stratejisi 2006 ve 2015 öğretim programlarında yer almamaktadır. 2019 öğretim programında 5. ve 6. sınıf Türkçe dersi dinleme/izleme kazanımlarında “Dinleme/izleme stratejilerini kullanır.” kazanımında bu stratejiye yer verilmiş fakat programda yöntemin uygulanışına yönelik bilgi verilmemiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) ile dinleme/izleme beceri alanında “Katılımlı, Katılımsız, Not Alarak, Kendini Konuşanın Yerine Koyarak (Empati Kurarak), Yaratıcı, Seçici, Eleştirel ve Grup Halinde” olmak üzere sekiz farklı dinleme/izleme stratejisi kullanılması önerilir.

5. Ortaokul (5-6-7-8) Türkçe Ders Kitabı Dinleme/İzleme Metinleri

Türkçe ders kitabında tüm sınıf düzeylerinde 8 tema ve her temada bir dinleme/izleme metnine yer verilmiştir. Çalışmamız için incelenen ders kitaplarına ait bilgiler şunlardır:

Tablo 5. Talim Terbiye Kurulu kararıyla kabul edilen Türkçe ders kitapları.

Kitabın Adı	Yazarı	Yayınevi
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 5. Sınıf	Şule ÇAPRAZ BARAN, Elif DİREN	Anıttepe Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 6. Sınıf	Tuncay DEMİREL	Ekoyay Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf	Hilal ERKAL, Mehmet ERKAL	Özgün Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 8. Sınıf	Hilal ESELİOĞLU, Sıdıka SET, Ayşe YÜCEL	MEB Yayınları

5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tablo 6. 5. Sınıf Türkçe Dersi Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tema	Dinleme/İzleme Metni	Kullanılan Yöntem-Teknik
1	İLK DERS (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme
2	BİR TEMMUZ GECESİ (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici metin	Not Alarak Dinleme

3	SAKIN KESME (Dinleme Metni) Türü: Şiir	Not Alarak Dinleme
4	ALİ KUŞÇU (İzleme Metni) Türü: Bilgilendirici metin	Katılımsız Dinleme
5	SOKAK (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Not Alarak Dinleme
6	TAVŞAN İLE KAPLUMBAĞA (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme Tahmin Ederek Dinleme
7	PAYLAŞALIM (Dinleme Metni) Türü: Şiir	Not Alarak Dinleme Katılımsız Dinleme
8	AZİZ SANCAR (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici metin	Empati Kurarak Dinleme

- 5. sınıf Türkçe ders kitabında sekiz tema ve her tema içerisinde bir dinleme/izleme metni yer alır.

- Dinleme/izleme metinlerinden yedi tanesi dinleme, bir tanesi de izleme metnidir. Dinleme/izleme metinlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı ile dile getirildiği gibi hikâye edici, bilgilendirici, şiir olarak seçildiği görülmüştür.

- 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 5. sınıf Türkçe dersi dinleme/izleme kazanımı olan "Dinleme stratejilerini uygular." başlığıyla "...not alarak, katılımlı, grup halinde dinleme..." gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması öngörülmüştür. Yapılan incelemede dört metinde "Not alarak dinleme" ve "Katılımsız dinleme" yönteminin kullanıldığı, bir metinde "Empati kurarak dinleme" yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

- 5. sınıf dinleme/izleme metinlerinin bazılarının öğrenci düzeyinin üzerinde olduğu ve etkinliklerin hem uzun olduğu hem de ilgi çekici olmadığı söylenebilir.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tablo 7. 6. Sınıf Türkçe Dersi Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tema	Dinleme/İzleme Metni	Kullanılan Yöntem-Teknik
1	DENİZ HASRETİ (Dinleme Metni) Türü: Şiir	Katılımsız Dinleme
2	BABA (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme
3	OYUNCAK (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici metin	Katılımsız Dinleme Not Alarak Dinleme
4	CEYLANA YARDIM EDENLER (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Tahmin Ederek Dinleme Katılımsız Dinleme
5	ÖĞRETMENİMİN MEKTUBU (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici metin	Not Alarak Dinleme Katılımsız Dinleme
6	İÇİMDEKİ MÜZİK (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme

7	MOZART'IN MÜZİĞİ (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici metin	Not Alarak Dinleme
8	SEYFİ DEDE (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Grup Halinde Dinleme Tahmin Ederek Dinleme

- 6. sınıf Türkçe ders kitabında sekiz tema ve her tema içerisinde bir dinleme/izleme metni yer alır.

- Dinleme/izleme metinlerinden tümünü dinleme metni olduğu, izleme metnine yer verilmediği tespit edilmiştir. Dinleme/izleme metinlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda aktarıldığı gibi hikâye edici, bilgilendirici, şiir olarak seçilmişken hikâye edici metinler ağırlıktayken bir şiir iki de bilgilendirici metin yer alır.

- 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "Dinleme stratejilerini uygular." kazanımıyla "...katılımlı, katılımsız, grup halinde, not alarak dinleme..." yöntem ve tekniklerinin kullanılması öngörülmüştür. Yapılan incelemede "Katılımlı dinleme" kullanılmadığı diğer dinleme/izleme yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

- 6. sınıf dinleme/izleme metinlerine ait etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekmediği ancak metinlerin seviyelerinin öğrencileri pek zorlamadığı söylenebilir.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tablo 8. 7. Sınıf Türkçe Dersi Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tema	Dinleme/İzleme Metni	Kullanılan Yöntem-Teknik
1	AKILLI KIZ (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme Tahmin Ederek Dinleme
2	BAYRAĞIMIZIN ALTINDA (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Not Alarak Dinleme Katılımsız Dinleme
3	SÖZCÜKLERİN GÜCÜ (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Empati Kurarak Dinleme
4	ANADOLU ÜSTÜNE (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Katılımsız Dinleme Not Alarak Dinleme
5	DÜNYA KADAR PLASTİK (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Not Alarak Dinleme
6	TÜRKİYE'DE GELENEKSEL SANATLAR (D. Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Not Alarak Dinleme
7	İLETİŞİM BECERİLERİMİZ (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Katılımsız Dinleme
8	ELİNİZİN ALTINDAKİ DÜNYA (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Not Alarak Dinleme

- 7. sınıf Türkçe ders kitabında sekiz tema ve her tema içerisinde bir dinleme/izleme metni yer alır.

- Dinleme/izleme metinlerinden tümünü dinleme metni olduğu, izleme metnine yer verilmediği tespit edilmiştir.

- Dinleme/izleme metinlerinin hikâye edici ve bilgilendirici metinler olarak seçildiği, şiire yer verilmediği görülür.

- 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "Dinleme stratejilerini uygular." Kazanımıyla "...empati kurarak, katılımlı, katılımsız, not olarak dinleme..." gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması öngörülmüştür. Yapılan incelemede "Katılımlı dinleme" ders kitabında dile getirilmemiş, diğer dinleme/izleme yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

- 7. sınıf dinleme/izleme metinlerinin seviye olarak öğrencilere uygun olduğu, etkinliklerin de diğer sınıf seviyelerine göre daha işlevsel, kısa ve ilgi çekici olduğu söylenebilir.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tablo 9. 8. Sınıf Türkçe Dersi Dinleme/İzleme Metinleri ve Stratejileri

Tema	Dinleme/İzleme Metni	Kullanılan Yöntem-Teknik
1	KEDİ İLE FARE (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme
2	ATATÜRK'Ü GÖRDÜM (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Not Alarak Dinleme
3	UZAY GİYSİLERİ (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Not Alarak Dinleme
4	KARANLIĞIN RENGİ BEYAZ (Dinleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Empati Kurarak Dinleme
5	ROBINSON CRUSOE (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme
6	KIZ KULESİ (Dinleme Metni) Türü: Hikâye edici metin	Katılımsız Dinleme
7	HAVA KİRLİLİĞİ (İzleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Not Alarak Dinleme Eleştirel Dinleme
8	ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ (İzleme Metni) Türü: Bilgilendirici Metin	Not Alarak Dinleme Eleştirel Dinleme

- 8. sınıf Türkçe ders kitabında sekiz tema ve her tema içerisinde bir dinleme/izleme metni yer alır.

- Dinleme/izleme metinlerinden 6 tanesi dinleme 2 tanesi de izleme metnidir.

- Dinleme/izleme metinlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dile getirilen hikâye edici ve bilgilendirici metinler olduğu ancak şiire yer verilmediği görülmüştür.

- 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "Dinleme stratejilerini uygular." kazanımıyla ilgili metin incelemesinde "Seçici dinleme" ders kitabında dile getirilmemiş, diğer dinleme/izleme yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

- 8. sınıf dinleme/izleme metinlerinin seviye olarak öğrencilere uygun hatta bazı metinlerin seviyelerinin altında olduğu, metinlere ait etkinliklerin ilgi çekici olmakla beraber uzun olduğu fark edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Türkçe dersi, son yıllarda değişen bilgi dünyasındaki yenilik ve gelişmeler ışığında sürekli güncellenerek çağın gerektirdiği donanımlara sahip bireyler yetiştirmek için çeşitli beceri alanlarına dayalı yürütülen bir derstir.

2005 yılından itibaren Türk Millî Eğitim Sistemi kabuk değiştirmiş, ezber odaklı ve öğretmen merkezli yaklaşımlar yerini süreç odaklı ve öğrenciyi merkeze alan eğitim-öğretim yaklaşımlarına bırakmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programları incelendiğinde 2006 öğretim programı ayrıntılı bir şekilde eğitim-öğretim faaliyetlerini yönlendirirken sonraki öğretim programları (2015-2017-2019) sadeleştirilmiş ve bu durum da programın bazı noktalarında boşluk yaratmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Ocak 2020'de yayınlanan "Dört Beceride Türkçe Dil Sınavı: Pilot Çalışma Sonuçları" raporunda Türkçe dersi öğretim programlarında, Türkçenin eğitimi ve öğretiminin okuma, yazma, dinleme ve konuşma olarak temel dil becerileri ile dil bilgisi üzerine inşa edildiği ve dinleme becerisinin, dil becerilerinin temelini oluşturduğu ifade edilmektedir (MEB, 2020).

Dinleme/izleme beceri alanına ait son öğretim programında (2019) toplam 15 kazanıma yer verilmiştir (MEB, 2019). Önceki programda da 15 dinleme/izleme kazanımı yer alırken (MEB, 2015), 2006 programında 42 kazanım yer almıştır (MEB,2006). 2015 ve devamında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanım sayıları bakımından incelendiğinde 2006 programına kıyasla kazanım sayıları azaltılmıştır ve 2006 programının yoğunluğundan kurtarılarak daha açık ve anlaşılabilir bir şekilde oluşturulmuştur. Bayburtlu (2015), Kalaycı ve Yıldırım (2020) araştırmalarında kazanımlarda nicelik bakımından sadeleşmeye gidilmesinin araştırma çevrelerince olumlu değerlendirildiği neticesine ulaşmışlardır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme/izleme beceri alanıyla ilgili 2006 ve 2015'te yedi, 2019 Programı'nda ise sekiz dinleme stratejisinden bahsedilirken 2015 ve 2019 programlarında yöntem/teknik bilgisi, uygulama biçimi, uygulama aşamaları verilmemesi uygulama birliğini engelleyecek ve süreç öğretmenlerin denetiminde şekilleneceğinden uygulama farklılıkları oluşabilecektir. Sevim ve Kaya (2016) çalışmalarında, stratejilerin metinlerin anlaşılabilirliğini arttırdığını, uygulamaları kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Kurdayıoğlu ve Örgen Yaşar (2014) ders kitaplarında katılsız ve not olarak dinleme stratejilerine daha fazla yer verildiğini tespit etmiştir.

5. ve 6. sınıf ders kitaplarındaki bazı metinlerde “Tahmin ederek dinleme” yöntemi göze çarpmaktadır. Kemiksiz (2015), “tahmin ederek dinleme” yönteminin programda olmamasına rağmen kimi ders kitaplarında tavsiye edildiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin konuyla ilgili ön bilgilerinin/hazırbulunuşluklarının süreci etkileyeceği ve uygulamada birlik oluşmasını engelleyeceği riski doğmaktadır.

Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) 5-8. sınıflar dinleme/izleme kazanımları ve metinler karşılaştırıldığında hikâye edici, bilgilendirici ve şiir türündeki dinleme/izleme metinleri için genellikle katılsız, not alarak, empati kurarak dinleme yöntem ve tekniklerin daha çok yer aldığı, “Seçici Dinleme, Yaratıcı Dinleme” yöntemlerinin ise kullanılmadığı tespit edilmiştir. Fidan (2012) dikkat ve not alma stratejilerinin öğrencilerin en çok kullandığı yöntemler olduğunu belirtmiştir. Kurudayıoğlu ve Öрге Yaşar (2014) eleştirel, seçici, yaratıcı dinleme stratejilerinin süreçte işe koşulmasının önemini dile getirmiştir. Bireyin gelişiminin bir bütün olduğu düşünüldüğünde tüm yöntem tekniklerin farklı açılardan katkı sağlayacağı görüşü değerini korumaktadır.

7. sınıf ve 8. sınıf dinleme/izleme metinlerinde şiir kullanılmamıştır. Yaşları, bilişsel özellikleri göz önüne alındığında bu seviyedeki öğrencilerin şiir üzerine yaratıcı, seçici görüşler getirebilmeleri mümkündür. 6. ve 7. sınıf seviyelerinde izleme metinlerine yer verilmemiştir. İzleme parçalarına yer verilmemesi program adına bir eksiklik olarak söylenebilir. Sadece dinleme metinleri kullanılmıştır. Gündüz ve Demir (2020) metinlerde tür çeşitliliğinin sağlanmasının gerekliliğine değinmiştir. Kemiksiz (2015) ise olaya dayalı metinlerin ilgi çekici olması nedeniyle çok kullanıldığını, çeşitli türlerde temsilin sağlanmaya çalışıldığını belirtmiştir. Emiroğlu (2013), dinleme eğitimi ile izleme eğitiminin bir arada verilmesi gerektiğini zira günümüz koşullarının bunu gerektirdiğini ifade etmiştir.

Dinleme/izleme metinleri, teknolojik donanım açısından sıkıntı yaşayan okul/sınıflar için amacına ulaşmamaktadır. Sevim ve Kaya (2016) dinleme eğitiminde teknolojik donanıma yer verilmesinin önemini belirtir. Dinleme/izleme metinleri uygulayıcılar tarafından bir yük olarak görülmekte ve özellikle kırsalda birçok okulda günümüzde tablet, akıllı tahta, ses sistemi gibi araçlar bulunmamaktadır. Şahin ve Şahin (2007) teknolojik araçların eksiksiz bir biçimde okullarda bulunması gerektiğinin öğretmenler tarafından aktarıldığını çalışmasında dile getirmiştir.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda “Dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır.” (MEB, 2006) ifadesi yer alırken 2015 Programı ile öğretmen kılavuz kitapları kaldırılmıştır. Özellikle dinleme/izleme metinlerinde uygulama, yöntem kullanımı gibi hususlar öğretmene bırakılmıştır. Bıçak ve Alver (2018) araştırmasında öğretmenlerin kılavuz kitaplarının kaldırılması için olumsuz düşündüklerini aktarmıştır.

Ders kitaplarında kullanılan dinleme/izleme metinlerine bakıldığında 6. sınıflar için soyut düşünmeye dayalı metinler kullanıldığı 8. sınıf ders kitabında ise seviyelerinin altında olan metinler kullanılmıştır.

Öneriler

Türkçe öğretiminin esasında öğrencileri kendi anadillerinin gerektirdiği becerilerde yeterli seviyeye ulaştırmak gibi yüce bir gaye vardır. Dinleme, dil becerilerinin esasını oluştururken öğrencilerde dil farkındalığı ilk etapta dinleme yoluyla ortaya çıkar.

1- Kazanım sayıları yenilenen öğretim programında hem yeterli hem de işlevsel olmakla birlikte ders kitaplarının yetersiz olduğu, gereksiz uzun ve sıkıcı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ders kitapları için bir standart getirilebilir, öğretmenler için de öğretmen kılavuz kitabı uygulamasına geri dönülebilir.

2- Bireyin düşünce dünyasında görsel uyarıcıların daha çok etki bıraktığı göz önüne alınırsa karikatür, kullanma kılavuzu, pano, levha, poster, reklam, ilan, afiş, resim/fotoğraf gibi görsel uyaranların algılanması, anlaşılması ve ifade edilmesi adına izleme becerisi de geliştirilmelidir (Emiroğlu, 2013: 302). Beceri temelli öğretim faaliyetlerinin, etkinliklerinin ön planda olduğu güncel eğitim anlayışımızda çocuklarda ayırıştırma, birleştirme yetenekleri bu yolla daha işlevsel boyutlara ulaşabilir.

3- Türkçe ders kitabında yer alan dinleme/izleme metinleri öğrencilerin dinleme eğitimi alanına ait temel kaynaklarıdır. Dinleme eğitiminin gerçekleşme şekli, amacına ulaşma düzeyi, dinlemenin hedef kitleyi kapsama gücü gibi amaçlara ulaşılmasında Türkçe Dersi Öğretim Programı uygulayıcılar için kılavuz niteliği taşımakla birlikte programı uygulayan öğretmenler ve uygulanan öğrenciler için alınacak geri dönüşler öğretim programlarının etkililiği, ulaşılabilirliği için önemli ve gereklidir.

4- 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile büyük kolaylık sunup uygulamada da birliktelik sağlayan yöntem tekniklerin uygulanışı, öğrenme-öğretme süreçleri, etkinlik örnekleri, ölçme değerlendirme araçları gibi ayrıntılar yeni program geliştirme süreçlerine tekrar dâhil edilebilir.

5- Dinleme/izleme etkinliklerinin uygulanmasında sadece Türkçe öğretmenleri değil başta sınıf öğretmenleri olmak üzere diğer alan öğretmenlerinin de gerekli yetkinliğe ulaşması önemlidir.

Kaynakça

- Aldıç, E. (2016). Öğretmen Görüşlerine Göre 6-8.Sınıflar Türkçe Dersi Dinleme Alanı Kazanımlarının Yaratıcı Düşünme Becerisine Katkısı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Ayrancı, B.B. ve Mutlu H. H. (2017). “2006, 2015 ve 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”. *International Journal of Language Academy*, Volume 5/7 p. 119/130.
- Bayburtlu, Y.S. (2015). “2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi”. *Turkish Studies*. Vol. 10/15 p. 137-158.
- DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8817>
- Bıçak, N. ve Alver, M. (2018). “2018 Türkçe Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2480-2501.
- Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çapraz Baran, Ş. ve Diren E. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 5. Sınıf*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2004). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 6. Sınıf*. Ankara: Ekoyay Yayıncılık.
- Deniz, K., Tarakçı, R. ve Karagöl, E. (2019). “Dinleme/İzleme Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları”. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), s. 18-32.
- Emiroğlu, S. (2013). “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Sorunlarına İlişkin Görüşleri”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*. 6/11. s. 269-304.
- Epçaçan, C. (2013). “Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*. Yıl:6 Sayı:11. s. 331-347.
- Erkal H. ve Erkal M. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf*. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Eselioğlu H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 8. Sınıf*. Ankara: MEB Yayınları.
- Fidan, M. (2012). “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi” (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

- Gün, M. (2012). “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Okuma Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar”. *Turkish Studies*, 7(4), 1961-1977.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2014). *Anlama Teknikleri 2 Uygulamalı Dinleme Eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gündüz, A. ve Demir, S. (2020). “Dinleme Stratejilerinin Uygulanabilirliğine Dair Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4),1697-1719.
- Hampleman, R. (1958). *Comparison of Listening and Reading Comprehension Ability of 4th and 6th Grade Pupils*. *Elementary English*. XXXI, 49-53.
- İşeri, K. ve Baştuğ, M. (2016). “Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi”. *International Journal of Academy*. 4/4. s. 17-35.
- Johnson, K. O. (1951). “The Effect of Classroom Training upon Listening Comprehension”. *The Journal of Communication*, 1(1), 57-62.
- Kalaycı, N. ve Yıldırım, N. (2020). “Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Analizi ve Değerlendirilmesi (2009-2017-2019)”. *Trakya Eğitim Dergisi*. 10/1. s. 238-262.
- Kemiksiz, Ö. (2015). “Türkçe Derslerindeki Dinleme Metinlerinde Dinleme Yöntem/Tekniği – Metin Türü İlişkisi”. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 4/1. s. 15-30.
- Kurudayıoğlu, M. ve Öрге Yaşar, F. (2014). “6. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Dinleme Yöntem ve Teknikleri Açısından İncelenmesi” *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 1-14.
- Maden, S., (2013). “Niçin Dinleyemiyoruz? Dinleyememe Probleminin Sosyokültürel Analizi”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. Sayı: 2/1 s. 49-83.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6-8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. MEB Talim Terbiye Kurulu.
<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-.pdf>
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar)*
<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>.
- MEB (2020). *Dört Beceride Türkçe Dil Sınavı: Pilot Çalışma Sonuçları. Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No:11.*

http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/20094146_Dort_Beceride_Turkce_Dil_Sinavi_Ocak_2020.pdf

- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sevim, O. ve Kaya, E. (2016). “Ortaokul (5-8) Türkçe Dersi Dinleme Eğitimi Etkinliklerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi: Durum Çalışması” *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11/1, 277-296.
- Şahin, A. ve Şahin, E. (2007). “Türkçe Eğitiminde Öğretim Teknolojileri Ve Materyaller”. A. Kırkkılıç ve H. Akyol (Ed.) *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* içinde, (s. 309-349). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Şakiroğlu, Y. ve Kılıç, Y. (2019). “Mizah Temelli Etkinliklerin 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazma Becerilerine Etkisi”. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5/2. s. 43-66.
- TDK. (2010). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Topuzkanamış, E. (2018). “Eğitim Programlarında Dinleme Eğitimi”. Ahmet Akçay (Ed.), *Dinleme/İzleme Eğitimi* içinde (s. 245-308). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yazar, S. ve Yazar, İ. (2018). “Dinleme Öğretimi” Serdarhan Musa Taşkaya-Ruhan Karadağ (Ed.), *Türkçe Öğretimi* içinde (s. 80-102). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

Ortaokul (5-6-7-8) Türkçe Dersi Öğretim Programları Dinleme/İzleme Kazanımları (2006-2015-2019) Ve Metin - Strateji İlişkisinin İncelenmesi

Educational programs are resources that are shaped in accordance with the educational policies of countries and constitute a framework for generations to be trained and method and techniques to be applied and have a guiding quality for individuals who are in the position of practitioners in the teaching processes. Turkish language curricula are based on mother tongue education and it includes the assimilation of basic skills (listening / watching, speaking, reading, writing) that form the self-life skills of individuals and how to use these skills functionally in daily life and educational settings.

In our country, mother tongue education, linguistic competencies, language skills are applied through the education programs that are also the executives of the Turkish education system and activities are carried out under the guidance of the education programs in the educational environment. The factors such as contents of the courses, methods and techniques of the course, subject limitation, purpose and

achievements, goals etc. are carried out according to a specific plan along with the curriculum.

Turkish lesson is mainly based on listening, reading, speaking and writing skills which are based on expression and skill rather than pure knowledge. Therefore, the innovations and changes made in the mother tongue education / teaching in our country in recent years show that each of the four basic skill areas, within itself and depending on each other, has an importance that cannot be ignored.

In the research, the descriptive research model was used as the 2006, 2015 and 2019 Turkish Language Curriculum was examined as a whole and in detail by considering their different characteristics. In our study, which is a qualitative research example, the curricula have been examined and compared from various angles by using the document analysis technique.

The data of the study were obtained from the sources written below through document analysis.

- 2006 - Primary Education Turkish Course (6th, 7th, 8th Grades) Curriculum
- 2015 - Turkish Course (Grades 1-8) Curriculum
- Turkish Course Curriculum (Primary School-Secondary School 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8th Grades)

In addition, the Turkish textbooks which are accepted with the decision of the Board of Education and Discipline for secondary schools and imam hatip secondary schools (5th, 6th, 7th and 8th grades) were examined and the necessary data were obtained.

Descriptive analysis technique was used while analyzing the data of the research. Listening / watching outcomes of 2006, 2015 and 2019 curricula were analyzed comparatively, the importance of listening / watching method techniques (strategies) in the programs and their use in Turkish lessons were analyzed.

Since the year 2005, the Turkish National Education System has changed its shell, and memorization-oriented and teacher-centered approaches have been replaced by process-oriented and student-centered education approaches. When the Turkish Language Teaching Programs are examined, the 2006 curriculum guided the educational activities in detail, while the subsequent education programs (2015-2017-2019) were simplified and this situation created some gaps in some points of the program. The 2006 curriculum was created by adopting a constructivist approach when evaluated from the perspective of how it sees the educational activities and has been put into use with an updated and innovative approach. The 2015 Turkish Lesson Curriculum decreased the number of gains in contrast to the large number of acquisitions and the content of the 2006 curriculum, and it was prepared with an approach that centered the student's activity in the process. In 2017 and then in 2019 curricula, deficiencies have been identified and the program has been updated and the number of acquisitions has been increased and they have been made functional.

A total of 15 acquisitions are included in the final curriculum of the listening / watching skill area. While 11 of these acquisitions are common for all grade levels,

"They question the consistency when they listen / watch.", "Evaluates the content of what they listen / watch.", "Evaluates the media texts they listen / watch.", "They determine the ways of developing the thought when they listen / watch. " gains are not used in common for all classes.

When the listening / watching texts used in the textbooks are examined, it is seen that texts based on abstract thinking are used for the 6th grades. On the other hand, when the texts in the 8th grades textbooks are examined, it is seen that the texts are below the students' level and concrete thinking is enough. Standards can be provided for texts that should be used in teaching programs.

Poetry is not used in the 7th grade and 8th grade listening / watching texts. Considering their age and cognitive characteristics, it is possible for students at this level to bring creative, selective views on poetry.

It can be seen as a deficiency of the program that watching texts are not included in the Turkish course for 6th and 7th grades. Only listening texts are used.